Соколёнок

Кард

4-5/2020
июль – октябрь

0+

КЬВЕ ВАЦРА САДРА АЯЛАР ПАТАЛ АКЪАТЗАВАЙ ЖУРНАЛ

«Кард» журналдин 40 йис

Гьардаз вичин хайи чIал авай дагъустанвийринтарихдинагъзур йисар я. Амма, мани лугьудайла, а вири чIалар са нугъватдалди лугьуз жезва. Шад гьиссерни дагъустанвийри туьнт лезги кьуьл авуналди къалурда. Алай вахтундани дагъви халкьар саки 40 чIалал рахазва, кIуьд чIалал ктабар акъатзава, ирид мили театрди кIвалахзава, журналар ва газетар акъатзава.

Аялар патал акъудзавай «Кард» журналдин ингье акваз-такваз 40 йис тамам хьанва. Дидедин чIаларал акъатзавай и журналди, лампади хьиз, гьар са хуьр алай чка къалурзава. Ахьтин жигъирар шегьрейрик акахьайла, сад муькуьдан гъавурда гьатун патал чи куьмекдиз чIехи урус чIал къвезва. А чIала чун Пушкин, Лермонтов, Толстой, Блок хьтин еке бажарагърин яратмишунрихъ галаз танишарна, гъил кьуна, чун дуьньядин рекьера къекъуьрна. Гьавиляй урус чIални чи кьвед лагьай чирагъ я.

Азиз балаяр! Квез куь «Кард» журналдин 40-йис мубаракрай! Куьн 2-чирагъдизни вафалу балаяр хьурай!

Гьуьрметлу къелемдин дустар!

Россиядин гзаф миллетрин писателрин патай чна квез куь балаяр патал акъудзавай «Кард» журналдин 40-йис тамам хьун рикIин сидкьидай тебрикзава. Вахтунин четинвилеризни килиг тавуна, Дагъустандин 9 чIалал акъудзавай журналди халкьарин хъсан адетар давамарзава. Аялрин рикIера муьгьуьббатдин, дуствилин, къени гьиссер мягькемарзава.

Журнал гьазурзавай коллективдиз ва вири Дагъустандин писателриз чаз чандин сагъвал, яратмишунин рекье агалкьунар хьана кIанзава.

Россиядин писателрин союздин правление

Аялвал им – инсандин къилихдин, руьгьдин бине кутазвай, дуьньядин гьар жуьре рангар, терефар кьатIуз чирзавай важиблу вахт я. Умудрив ва мурадрив ацIанвай и вахтунда, гъалатI тахьун патал, къвалав хийир кIандай тербиячи хьунал чIехи кар ала. И рекье чIехи зегьмет чIугвазвай, Дагъустандин вири миллетрин векилрикай ибарат тир «Кард» журналдин коллективдиз тарифдин гаф къвезва. Квехъ акьалтI тийир гьевес, тежриба, бажарагъдин мумкинвилер авайди ашкара я. Куь цавар экуьбур, луварни мягькембур хьурай!

Квез 40 йис тамам хьайи сувар мубаракрай, куь гележег экуьди ва бахтлуди хьурай!

«Лезги газетдин» коллектив

Бахтлу рехь хьурай, «Кард»

Заз гзаф играми зи гъвечIи дустар, «Кард» журнал кхьизвайбур ва кIелзавайбур! «Кард» тIвар алай гуьрчег журнал Дагъустандин чIаларал акъудзавайди квез чида. «Кард» виридалай уьткем, гарарихъай, чайгъунрихъай кичIе тушир нукI тирдини квез чида. Гьикьван четинвилер алудайтIа, гьакьван адан лувар мягькем жезва. Гьа ихьтин терефар фикирда кьуна, чна аялрин рикI алай журналдал катран тIвар эцигнава. Уьмуьрдин четинвилер алудна чагъиндив агакьайла квекайни картар хьтин хцибур, йигинбур, уьткембур хьунухъ чи мурад я.

Дагъустандин аялар патал журнал тешкилунин рекье Дагъустандин халкьдин шаир Расул Гьамзатован роль екеди хьана. 1980-йисалай эгечIна журнал акъудун патал тIвар-ван авай, лап хъсан писателри хейлин йисара кIвалахна. Ингье абурун тIварар: Мегьамед-Расул, Расим Гьажи, Нурудин Юсупов, Мегьамед Хириясулаев, Юсуф Базутаев, Абдул Фетягь, Шагьвелед Шагьмарданов ва масабур.

Журнал гуьрчегди хьун патал хейлин художникри зегьмет чIугуна.

Ингье 40 йисуз и журнал гьар кьве вацралай садра квез мугьман жезва. Гагь-гагь са тIимил геж хьайи вахтарни жеда, амма «Кард» садрани рекьелай алатдач, яргъал-мукьвал атана агакьда. Шад хабарар гун, чирвилер паюн, дустарихъ галаз хушбеш авун адан рикI алай кар я.

Ша чна, азиз дустар, «Катраз» вичин 40-йисан юбилей мубарак ийин. Ам вахтунда кхьинни рикIелай ракъурмир. Чаз куьн гьамиша гумрагьдиз, сивел хъвер алаз, диде-бубадал, хала-эмедал, мектебдал, хуьрел, Ватандал рикI алаз чIехи хьана кIанзава.

Куь дуст, «Кард» журналдин кьилин редактор
Мурад Агьмедов

"Кард" журнал кIелзавай играми аялар!

Аквар-такваз куь рикI алай журналдин 40-йис хъхьана. Икьван вахтунда квез халкьдин сивин яратмишунрин девлетлувиликай, чи тарихдин игит чинрикай гзаф чир хьана, куьне чи писателрин гзаф эсерар кIелна. Гьа икI «Кард» журнал куь куьмекчи, регьимлувилин экв гузвай, чирвелерин девлет ва шадвал артухарзавай дуст хьана.

Алай вахтундани четинвилериз килиг тавуна, «Кард» журнал кIелзавайбурал хъсан хабарар, гуьзел эсерар гваз агакьзава. Идалай кьулухъни гьакI жеда.

Играмибур! «Кард» журналдин гъвечIи юбилей мубарак авуналди, чаз квехъ чандин сагъвал, кIелунра агалкьунар, дагъвийриз хас тербия хьана кIанзава.

Квез хъсан рехъ хьуй, чи гъвечIи дустар!

Дагъустандин писателрин союздин правлениедин председатель Мегьамед Агьмедов

Стал Сулейман Веледдиз

Бахтавар хьуй бубадин югъ,
Акьуллу велед хьайитIа,
Битмиш ийиз лагьай къуллугъ,
Вич гьахьтин ферлид хьайитIа.

КIантIа руш хьуй, кIантIа гада,
Артух крар чирин ада.
Гъейри халкьарин арада
Хъсан я сейлид хьайитIа.

Гьелбетда, душмандин кIвачиз
ГалтIам ягъиз чир жен вичиз,
Гьахълу рехъ дуьз ишлемишиз
Чидай вич велед хьайитIа.

Акьулни жен вичин къалин,
Яшамишвал вилик гьалин,
Йикъалай-къуз артухвилин
Гьахьтин башарат хьайитIа.

Герек туш куьгьне фагъирвал,
Къазанмишин артух чирвал,
Гьелбетда, чи къанун тирвал
Чириз гьавалат хьайитIа.

Гьи инсан вич ятIа ариф,
Сулейман, на ая тариф,
Вичин асил кесиб синиф
Чав рикI дуьз миллет хьайитIа.

Гьуърметлу Мурад Мегьамедович!

Ваз ва ви коллективдиз жаван ва успагьи «Кард» журналдин 40-йис тамам хьун за рикIин сидкьидай мубаракзава. «Кард» журнал гъвечIи-чIехи талгьана виридан рикI алай журнал я. Ада чи балайриз дидейрин, бубайрин ва чIехи бубайрин куьмекдалди кьакьан руьгь артухариз, чи алай несилри чаз тунвай адетар давамариз, хайи Ватандиз вафалу жез чирзава. 9 чIалал акъатзавай журналди ватанпересвилин ва интернациональный гьиссер артухарунин кардани еке роль къугъвазва. Гьавиляй журналдин гьар са нумра кIелдайбуру кьарайсуздаказ вилив хуьзва.

Чи аялриз шадвал гузвай журналдин коллективдихъ чандин сагъвал, яратмишунин рекье еке агалкьунар хьун зи мурад я.

Бахтлудаказ лув це, «Кард»!

Махачкъала шегьердин
администрациядин кьил
Салман Дадаев

***

Чи гъвечIи дустар! Аялрин бахчайра чIехи жезвай,

Дагъустандин мектебра чирвилер къачузвай балаяр!

Ингье, акваз-такваз, аялар патал акъудзавай «Кард» журналдин 40-йис хъхьана. 9 чIалал акъудзавай гуьрчег ва къиметлу и журналди йигин камаралди чи майилар кIватIна ва са куьруь вахтунда гъвечIи-чIехидан патай еке гьуьрмет къазамлишна. Къе лагьайтIа ам виридалайни сейли, виридалайни рикI алай журнал я. Им тажуб жедай карни туш. Вири Урусатдин гьатда дуьньядин литературани алай вахтунда Дагъустандин литература квачиз фикирда кьаз жедач.

Виридалай хъсан яратмишунарни аялриз бахшнавайбур я. МасакIа хьун мумкинни туш. Чи чIехи бубайри чаз тунвай ирс, хъсан адетар, фольклор, хкетар, манияр бинеда аваз яратмишнавай алай аямдин литература цил къени, тербиядал мягькем, къвезвай несилрин къайгъуда авай литература я. Сифтени-сифте куьн адахъ галаз «Кард» жерналдай таниш жезва.

Куьн чIехи жеда. Куьне чIехи дуьньядиз кам къачуда, гзаф ктабар кIелда, гзаф чкаяр, уьлквеяр аквада, еке чирвилерив агакьда. Амма уьмуьрдин рекьера, сифте лайлай хьиз, сифте муаллим хьиз, сифте тарс хьиз, куь рикIел гьамиша куьне кIелай сифте журнал «Кард» хкведа.

Квез юбилей мубаракрай, азиз балаяр!

Ви лувариз кьуват хьурай, «Кард»!

Дагъустандин
образованиединни
илимдин министерство

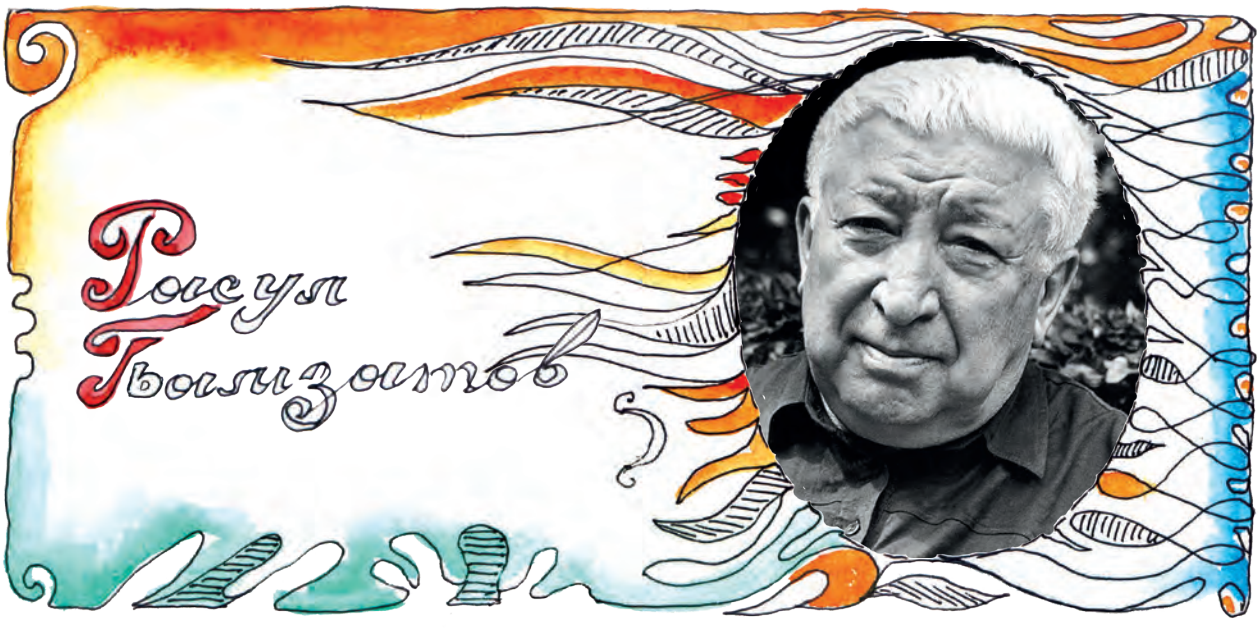

Дамахдивди кьунва за
ЧIехи бубад гъил.
Сайрдава зун, язава
За гьар патаз вил.
Ингье, духтур гьалтзава
Сагъ хъувур зун фад
Чатухъанни бубад дуст
Къур тийидай чад.
Ахпа гьалтна почтальон,
Чантаваз къуьне,
Аграномни галтадиз
БалкIандин кьенер.
Хьурай вичиз рекьевай
Вуж кIантIани ам,
Икрамзава бубадиз,
Лугьузва: – Салам!

ЧIехи бубад камарив
Жезва зун вердиш,
Белки, зунни виридаз
ХьанватIа таниш?
Салам гузва за элдиз,
ЧIехида хьиз лап,
Ажеб хъсан физва чун
Камунаваз кам.

Авар чIалай.

«Кард» журнал кIелзавай играми балаяр, абур тербияламишзавай муаллимар ва диде-бубаяр!

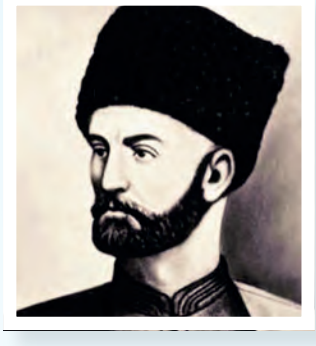

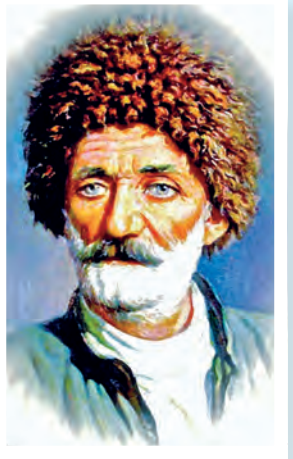

Вахт йигиндиз вилик физва. Уьмуьрда гьар юкъуз къалиндиз вакъияр кьиле физва. Халкьар, уьлкеяр, вилаятар фуни партал патал даим женгина ава, чилни чIал патал гьуьжетра ава ва а женг уьмуьр амай кьван гагьда акьалтIдай женг туш. Фу кьилиз акъатай дуьшуьшра дявеярни арадал къвезва. Алай вахтундани дуьньядин и пипIе, а пипIе дяведин ялавар къекъвезва.

Амма лап четин шартIарани дидейри аялар хазва, абурун кьепIерихъ лайлаяр язава, муаллимри гъвечIи гадайрикай ва рушарикай картар, лекьер хьтин уьтквембур хьун патал абуруз дуьз, чешнелу тарсар гузва. Алимри ктабар кхьизва, лежберди цанар цазва, чубанди хпер хуьзва. АкI тахьайла, уьмуьрдин гъал кьатI жеда. Гьар цIийи несилдал и дуьнья алатай несилрилай амай савкьват я, ам чна мадни гуьрчегарна, хъсанарна чалай кьулухъ къведай несилриз тун чи буржи я.

Кьилин берекат фу я. Фалайни важиблуди чил я. Чил хьайила, фуни жеда. Амма чилелайни багьа затI ава – ам чIал я. Вуч инсандин кьилел атайтIани, эгер ада чIал квадар тавуртIа, адахъ чилни хъжеда, фуни. ЧIал – руьгь я, чIал – тарих я, чIал – чи намус, ахлакь я. ЧIала чакай инсанар авунва. ЧIал хуьз тахьун мусибат я. Дуьньядал хуьз тахьана, гел туна ва гелни галачиз квахьай чIаларни хьана. Месела: латин чIал. А чIалал садкьве гаф духтурри чаз кхьизвай рецептрал жеда. А латинар вужар тир, абур гьина яшамиш жезвай, абур вучиз

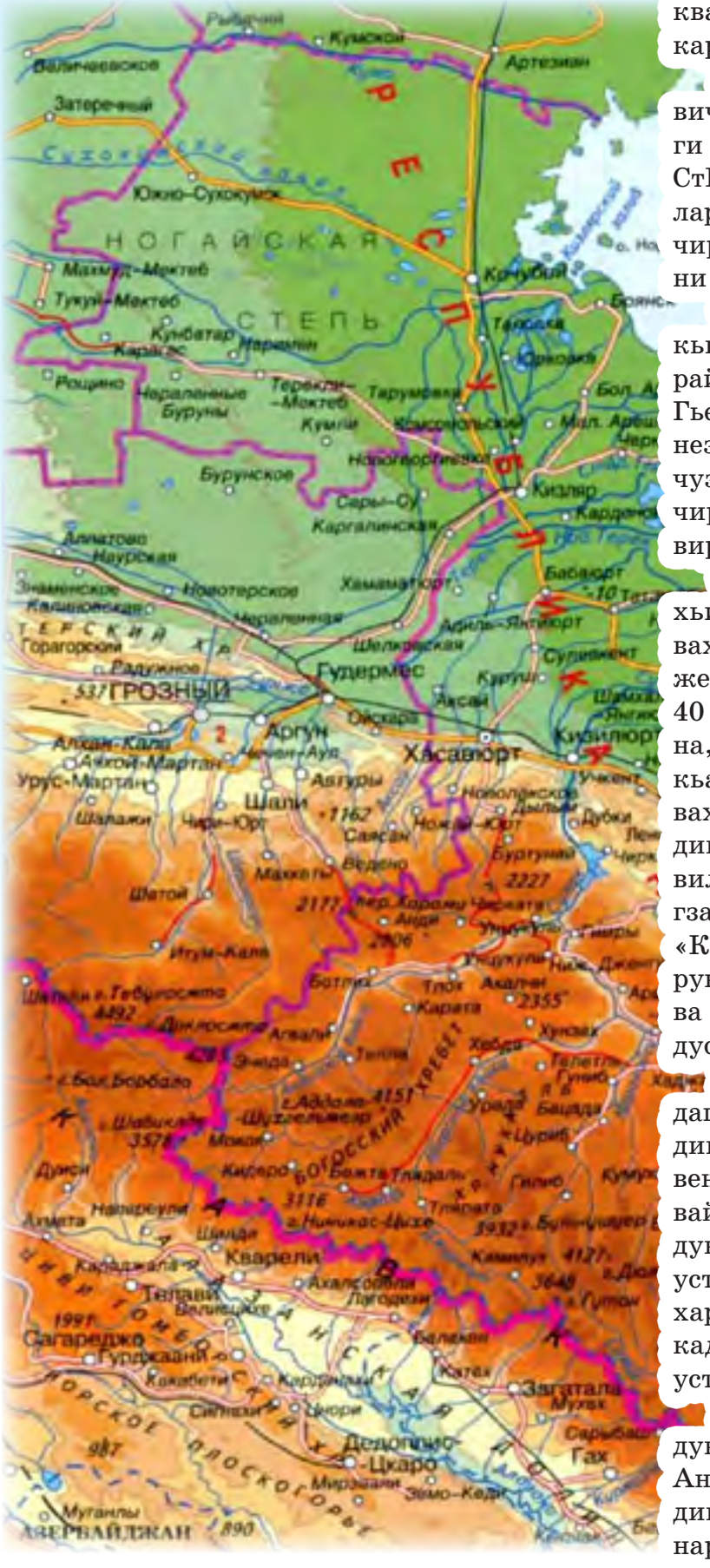

квахьнатIа чидай кас авач, илимдини и кар хиве кьазва.

Гьардаз вичин чIал багьа я, гьардаз вичин хайи диде багьа жедайвал. Лезги чIал хьаначиртIа, чахъ Етим Эмин, СтIал Сулейман жедачир. Ахьтин векилар хьаначиртIа, чакай миллетни жедачир, чун халкьарин миллетрин сиягьрани гьатдачир.

Фу, чил, чIал, абур хуьн – кар алай кьилин месэлаяр я. И важиблу месэлайрай чна суьгьбетар мадни давамарда. Гьелелиг куьне дидедин гъилелай фу нез, муалимдин тарсарикай хийир къачуз, хайи чилел мягькем камар вегьез чира. ЧIехи диде-бубаяр, халаяр-халуяр вири куь къайгъуда авайди чир хьухь!

Са артух фикир тагайтIа, акI аквада хьи, «Кард» журнал акъудиз са акьван вахт туш. Амма «лувар цава мягькем жеда» лагьайвал, алай йисуз «Катран» 40 йис жезва. Эвел ам вад чIалал акъатна, гила лагьайтIа, Дагъустандин халкьарин кIуьд чIалал акъатзава. Икьван вахтунда, чи играмибур, куьне халкьдин сивин яратмишунрин девлетлувиликай, чи тарихдин игит чинрикай гзаф эсерар кIелна. Куьрелди лагьайтIа «Кард» журнал куь майиллу куьмекчи, руьгьдин экв гузвай, илгьамдин девлет ва чирвилерин шадвилер агакьарзавай дуст хьана.

Базардуьзуьдилай, Шагь ва Шалбуз дагъларилай къарагъай кард Дагъустандин маса халкьарин дагъларални элкъвена. Анай адаз аварар яшамиши жезвай кьакьан дагълу хуьрера кIарасдикай дуьнья мягьтелардай имаратар расдай устIарар, дуьзенриз эвичIайла къуршахар кьурла гъалибвал къачуз жедай пакадин пагьливанлар, гафунин, чIалан устадар акуна.

Муькуь патахъ лув гайила, катраз дуьньядиз машгьур Кубачи хуьр акуна. Анин устIарри къизилдикай ва гимишдикай гьазурай затIари дуьнья гьейранарзава. Кубачи хуьруьн а патав яра-

кьар расдай устIаррин хуьр тир ХарбукI гва. ХарбукIдилай а патахъ къванцел нехишар атIудай Судбук хуьр гала.

Ибур вири дарги хуьрер я. Абуруз мугьман хьана, катра къумукьрин чилел лув гузва. И кьил, а кьил авачир гегьенш дуьзенар я. И бегьерлу чилерал зегьметдал рикI алай инсанри кIвалахзава. Мадни яргъаз лув гайила, кард симин пагьливанар авай, къелечияр авай яхулрин чилел агакьзава. Адаз яргъай хъенчIин къапар расзавай Балхардин устIарар, гзаф алимар акъатай адлу Къумух хуьр аквазва.

Са тIимил яргъаз хьиз килигайла, анихъ Ногъайрин чуьллер, къумлухар гала. Вири ислягь кеспидал машгъул я. Лезги мягьлейриз хквез кIан хьайи кард, ял ягъиз, са тIимил кьван гагьда къуншияр тир табасаранриз, агъулриз, цIахурриз мугьман жезва. Ибур чIалан сергьятарни авачир, са бинедин миллетар я.

Дагъустандал чарх яна, кард, ингье мад лезги чилел хквезва. Хайи Шагьдагъ, хайи Шалбуздагъ, хайи Базардуьзуь. 4466 метри алай дагъ. Адалай кьакьан дагъ Дагъустанда авач. Гьа дагъдиз дережадиз кутугай лезги рушар ва рухваяр: гамар храдай устIарар, багъманчияр, алимар, шаирар ава. Самур вацIун кьве патани экIя хьанвай бубайрин чил ава. Вич пакдиз хуьдай кьуватар хьурай чахъ.

Ингье, азизбур, катран куьруь сиясат. Катра квез чун, ва чи къунши калкьар гьикI яшамиш жезватIа ахъайда. Журнал гьазурзавайбуру лагьайтIа «Кард» журналдин ери хъсанаруниз, ам кIелзавайбурал вахтунда агакьаруниз фикир гуда.

Играми кIелзавайбур! Вичин 40 йисан юбилейдиз мубаракар кьабулзавай «Катраз» квехъ чандин сагъвал, кIелунра агалкьунар, дагъвидиз хас тербия хьана кIанзава. Куь гьар са кам бахтунал туьш хьуй, азиз дустар! Куь экуь мурадар вири кьилиз акъатрай!

Ханбиче ХАМЕТОВА,
Дагъустандин халкьдин шаир

Гьамзат ЦIадаса
Дагъустандин халкьдин шаир
ГъвечIи Патидиз

Пати, гъвечIи хтул руш,
Багъиш ая заз –
ЧIехи буба хтанва
ЧIуру хабар гваз.

Ви бубадал атанвай
Мусибатди рикI
АтIанва зи. ГьикI за ваз
Суьгьбет ийин, гьикI?

Мурад тир ви бубадин
Вахъ галаз рахун,
Гьич тахьайтIа геренда
Ваз са вил ягъун.

Ви бубади кхьенвай:
«Зи Патидиз лагь,
Пашман тахьуй, мукьвара
Хъижеда зун сагь».

Хзандин рикI секиниз
Алахънавай ам,
Амма хтай телдив гвай
Хажалатни гъам.

Поезддаваз кьве йикьуз
АтIана за рехъ.
Санбатда ви бубадин
Хкахьнавай экв.

Абуталиб Гъафуров,
Дагъустандин халкьдин шаир

ЧIижер ва тIветIер

(Аялар патал гьикая)

Яру хьана гьуьлелай
Экуьн ярар экъечIна.
Куьнуьд къавал кьве чIижни
Ихтилатдив эгечIна.
Фикирна хьиз са чIижре
ИкI лагьана пашмандиз:
– Ина цуьквер кьери я
Чеб чи рикIин дарман тир.
Гьайиф текъвен къуватар;
Рекье гьатин яргъариз,
КватIун патал виртни мум
Булдалди и гафрариз.
Жаваб гана муькуьда:
– Зегьметчи яз амукьун
Чи бахт я. Чаз айиб я
Лувар кIватIна ацукьун.
Фена абур йигиндиз,
Цуьквер, векьер шуьткьвенва
Кьилер агъуз аватиз.
Лап куьлуь тир нуькIвер хьиз
Физва абур яргъариз.
Ингье дере, – кьунва ам
Цуькверин бул маргъвари.
ЧIижер кардив эгечIна,
Шире кIватIиз ширин тир,
Гьич са цуькни тунач мад
И чIижери секиндиз.
АцIурна хьиз турбаяр
Рекье гьатна кьулухъди.
Заланвиляй галатна
КIвалахар лап шулугъ тир.
Са геренда ял ягъун
Патал абур ацукьна,
КичIе хьайи чIижер мад
Фикир ийиз амукьна.
– Гужуналди чавай вирт
Бирдан сада къакъудда?
– Бирдан душман атайтIа
Чна турар акъудда, –
Жаваб гана муькуьда, –
Хуз вуч патал ава чахъ,
КичIе жемир, турарин
Хци кIвенкIвер гала чахъ. –
Суьгьбетзавай чIижери
Хиялри лап чIугуна.
Гьа и чIавуз абуруз
Темпел тIветIер акуна.
ТIветIерин шит амалар
Малум хьана чIижериз:
«Гьелбетда, чи виртIедин
Ни атана бижериз».
Ни галукьна виртIедин
ТветIвер кьиляй акъатна,
Гьазур хьана гьужумиз,
Бегьем тади акатна.
Амма ни къвез виртIедин
ТIветIвер михьиз буш хьана,
Гила са фенд туькIуьрун
Вирибуруз хуш хьана.
Гила абур агатна

ЧIуру хиял авачиз
Са тIветIре гаф къачуна
Маса чара амачиз:
– Багъшиламиш ая заз,
Белки, зун гьахъ туш жеди,
Амма югъди кIвалахун
Куьне хьиз... Низ хуш жеди?
Аквазва, куьн галатна
АкъатIнава къекъерай.
Гадарна хьиз гвай парар
Кьезилдиз вач рекьерай.
Гьич тахьайтIа чаз килиг,
Ава чи луж кефина,
Чаз куь залан зегьметди
Акъудзавач ифинар.
Зегьметдилай валлагь гьакI
Ацукьунни хъсан я,
ТIуьнни ава, хъунни чаз,
Кефиярни кIубан я.
– Агь тавар гун паталди
Атанвай кьван куьн инал, –
Жаваб гана са чIижре
Хъвер алкIана туьтуьнал. –
Мифтехурвал ийизвай
Квелди я куь дамахар,
Уьмуьрлухди чарадан
Зегьмет незвай ахмакьар?
ДакIан я куьн виридаз,
Къирмишзава гьамиша.
Амукьайбур хъийизва
Къаю, мекьи бамишар.
Заз чидайвал кьисметди
Квез лайих тир пай гана,
Ви сивизни, тIветI, вуна
ГьакI гьавайда къай гана.
Ахпа маса чIижре кIуф
Ахъайна икI суьгьбетна:
– Чун яшамиш жезва чи
Зегьметдалди. Гьуьрметни
Чи садвили гъизва чаз,
КIвалерани берекат
Булзава чи. Шадзава
Чна гьар са мярекат.
Гьатта хъуьтIуьн цикIизни
Чими я чи кIвалера,
Виртни савкьват тушни чи

Зегьметдиз и чилерал!
Ваъ, тIветI, анжах зегьметди
Гъида шадвал инсандиз, –
ЧIижрен жаваб гуьлле хьиз
Галукьнавай лишандихъ.
ТIветIверин луж теспача
Акатна лап къах хьанвай,
Лугьудай гаф амачиз
Са къвалахъди ярх хьанвай.
ЧIижерини ял яна
Чпин рикIиз кIанивал,
Турбаяр гваз виртIедин
Давамна рехъ жеривал.
КIвале абур кIевелай
Гуьзетзавай хзанди.
– Югъур хьурай, чIижер, квез! –
Лугьузва за, инсанди.

Лак чIалай таржума авурди
Алирза Саидов я.

Мутталиб Митаров

Дагъустандин халкьдин шаир

Къазмада ахвар

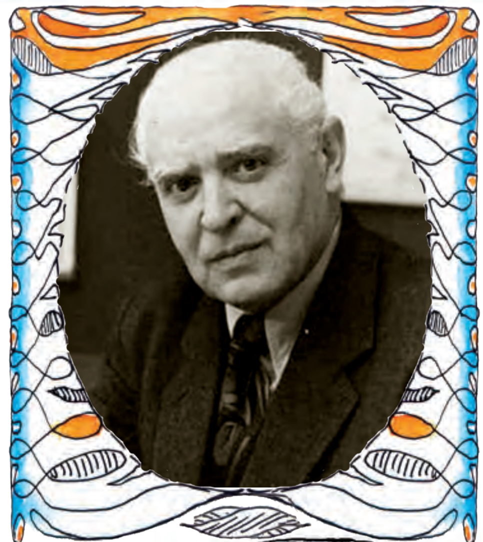

Вуч секин я чи солдатрин къазмада,
Зун ахарал фенва ширин, аял кьиз.
Вун зи кьилив къвезва, экуь хиял хьиз,
Барутдинни пIапIрусдин гум гьавада.

Вуч секин я! Къазма квахьна, гум амач,
Вун, сегьер хьиз, акъвазнава вилик зи,
Тепедилай эвичIна вун кьилив зи,
Сегьер акур гъетерихъни рум амач.

Зи рикIелай дяве фенва тахьай хьиз,
Экуь жезва кьакьан дагъдин акунар.
Ингье чун кьвед, куьз герек я акьунар,
Рагъ чаз хъвериз акъвазнава гатфар хьиз.

Заланбур я дяведи гур илимар,
Ахвар амач, вунни квахьна, гьуьруь хьиз.
Чун гуьруьшмиш жедай рекьер куьруьйиз,
Гьар ахвариз фейила, зун илифа.

Табасаран чIалай

Асхар-тау, валай гужлу раг авач,
Дон, ви целай михьи, вили яд авач,
Шив, валай гьич шумал балкIан авай туш,
Игит, валай машгьур инсан авай туш.

Асхар-тау, къуш валайни гужлу я, –
Ви кукIушдал хкаж жеда зурлу яз.
Вили тир Дон, вун чIехи яз аквади,
Вучиз вунни кIевзава бес муркIади?

Эй, игит, на намус, эдеб зайифар
Авуначни межлисрални мелерал,
Карч гъилеваз са алчахдин тарифар
Ийизвайла акъвазна хьиз метIерал?

Къумукь чIалай.

Сулейман ва етимар

Расим Гьажи

Литературный институтда кIелзавай йисара, йикъарикай са юкъуз зун Сергей Залыгинан кIвализ рекье гьатна. Са гьафтедилай семинар жезвай ва гьа семинардал зи гьикаяйрикай рахана кIанзавай. Гьикаяяр лагьайтIа Залыгина кIелнавачир.

Сергей Залыгин Переделкинода кьилдин коттеджда яшамиш жезвай.

Гьа икI агакьна зун Переделкинодив. Жагъурна за Залыгин яшамиш жезвай коттедж. Эл-адетдалди салам гана, гъилер яна, гьикаяярни вугана, элкъвена хквез кIандайла, Сергей Павловича ихтияр ганач.

Ваъ, ваъ, акI жедач, Гаджиев, – лагьана. – Вун зи кIвализ атай сад лагьай лезги я. АкI жедач, са герен ацукьда чун. Любовь Сергеевна, аку ана вуч аватIа...

Ацукьарна зун. За регъуьвилерзава. Муаллим я, машгьур писатель я. Квекай рахада? ГьикI рахада? Гена хъсан хьана, Сергей Павловича хабар кьуна:

– Сулейман Стальский лезги тирни, Гаджиев?

– Тир.

– Адалай вилик шаир авайни квез?

– Лермонтован вахтунин шаир... Кьисметни гьаданди хьтин шаир авай. Етим Эмин...

– Хъсан шаир тирни?

– Халкьдин рикIяй атай шаир тир. Адан шиирар халкьдин манийриз элкъвена.

– Ну, ну! – мягьтел хьана Сергей Павлович. – Вири?

– Пара пай.

Сергей Павловичан уьмуьрдин юлдаш Любовь Сергеевнади са тарелкадавай партахаларни кьве шуьше чехир гъана.

Са арадилай Сергей Павловича мадни хабар кьуна:

– АкI ятIа, Стальскийдилай вилик квез гьадалайни чIехи шаир хьана ман?

– Эхь. Етим Эминав гекъигиз жедай шаир хьанач чаз. Адан биографрин малуматрай, ам фура туна... Ада вич хьайи фурун цларал цIивиндалди шиирар кхьена. Гьа шиирар къе виридаз хуралай чида.

– Ну, ну! Лагь кван сад. Зазни ван хьуй.

– Буюр:

Дуьнья, вакай вуч ийин за,
Вун заз агьузар хьайила?
Къазад гъиле вугана кIаш,
Зи чан кIавузар хьайила?..

И уьмуьр заз хьана авчи,
Зунни са къуьр чуьлда ичIи,
Куьтягь тежер рекье мичIи,
Катир кьван бизар хьайила?..

Сергей Павловича, разивилин лишан яз, кьил юзурна.

– Квез куь культура ава, куь поэзия ава. Квез куь мидаим чешмеяр ава. Етим Эминан поэзиядин хатурдай за са хупI ийида, вунани хъухъ.

Вич лугьумир, Сергей Павловича гьа и «хупIни» Етим Эминан поэзиядин хатурдай авуна кьван. Ада ички ишлемишзавачир. И карди зун шад авуна.

За мадни са шиир рикIел хкана:

Зун етим я, регьимдикай атIанва:
Зи куьгьне рух ламу чилик ккIанва,
Рехи чIарар шуьткьвей пелел алкIанва,
Гъуцар, ви сир вуч тир зун халкь авунин?

Эмин, ажал къе ваз мугьман атанва,
КIазни-такIанз вил дуьньядхъай атIанва:
Фикирдай кьван кьилин мефтIер
кьуранва.
Гъуцар, ви сир вуч тир зун халкь авунин?..

– ЧIехи шаир са цIарцIелайни чир жеда, – лагьана Сергей Павловича. – Ирс давамарзавайбур авани?

– Ава.

– Гьа кар гьамиша рикIел хвена кIанда. Ирс давамарун. Культурадин алакъа кьатI тавун...

Зи гьикаяйрикай гафни раханач. Чи рахунар Етим Эминакай, адан девирдикай хьана.

Ругуд

Шагъ-Эмир Мурадов
Дагъустандин халкьдин шаир

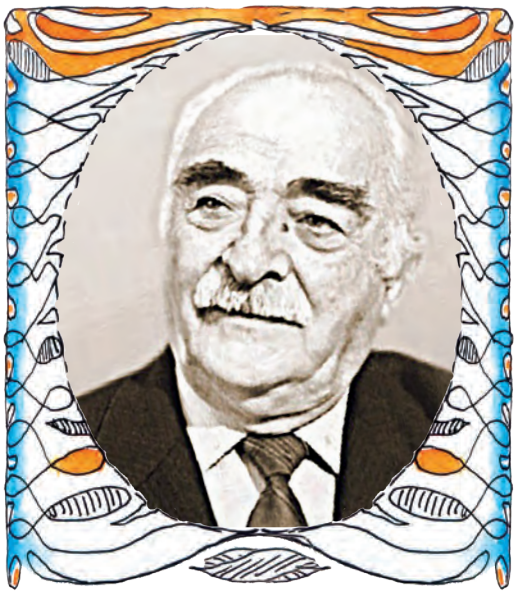

ГъвечIи Керим школадай хтана,
Гардан кьуна темен гана бадедиз.
Ахпа сивик хъвер кваз патав атана,
Гьуьрметдалди салам гана дидедиз.
– ГьикI я, бала, къиметар къе шумуд я?
– Валлагь, диде, къенин къимет ругуд я.
– Пуд кьведакай хьанвай ругуд я жеди,
Белки, ви кьве пудав дамах гва жеди.
Баде хъверна килигна, вил агажна,
Ахпа вичин ван са тIимил хкажна.
– Куьз ийизва аялдикай зарафат,
Ахтармишна чира сифте агьвалат.
Кьудни, кьедни санал ругуд жезва гьа!
Чи Кериман кьилиз акьул къвезва гьа!
Диде мадни зарафатдив рахана,
Регъуь хьана, Керима кьам чухвана.

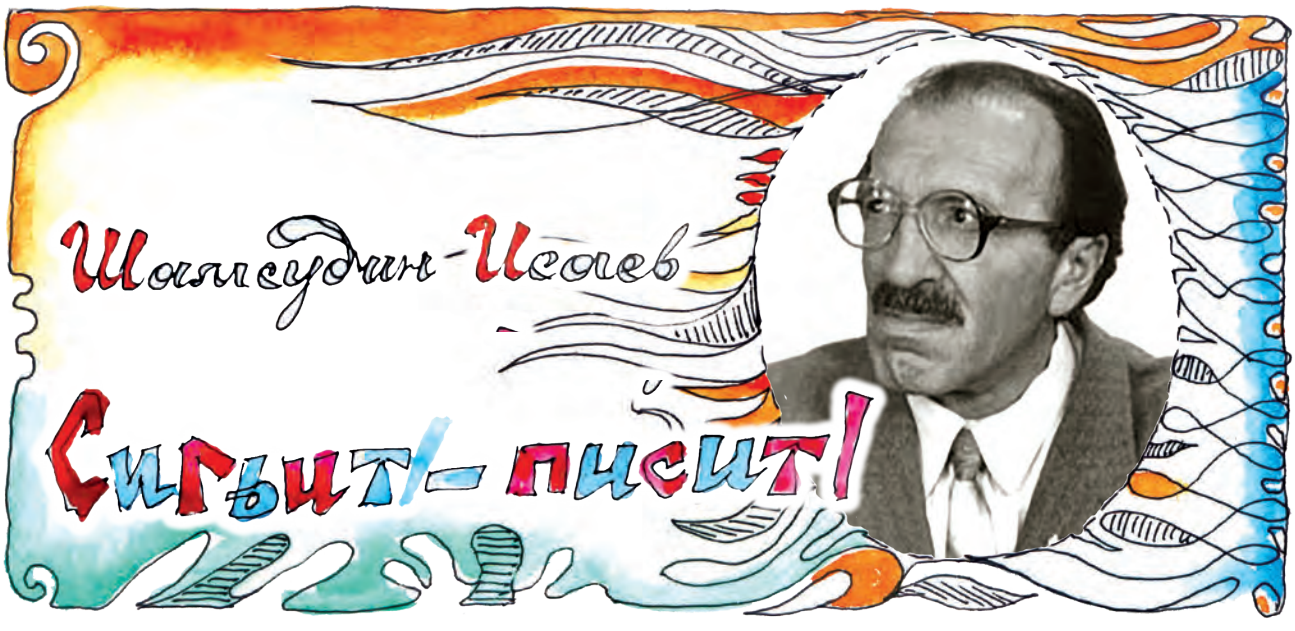

Шамсудин-Исаев

Сигьит-писит!

Куьчедин къерехда, рагъ алцифнавай жагъундин кІане, яру шир янавай скамейкадал са гъвечІи руш ацукьнавай. Адан патавни, кІвачер яргъи авуна, цІару каци вичиз рагъ гузвай. Руша, пешерив адаз шагьвар ягъиз, мани лугьузвай:

Пси, пси, псана,
Псид кІвачер ксана,
Калуз фена векь ягъ, пси,
Къашкъа пелез гьекь ягъ, пси.

Бирдан куьчедин а патай, жагъундихъай, кацин винел хтун цил алукьна. Кац хкадар хьана пІинид тарцин пуна чуьнуьх хьана.

Жагъундихъай:

– СигьитІ-писитІ, месик-ИситІ! СигьитІ-писитІ, месик-ИситІ! – лугьудай ванер акъатна ва кьуларин арадай кьве цІару вили цІарцІар гана.

Руш терсдиз и патаз, а патаз килигна, теспача яз къарагъна, кьежей таз кьуна, жагъундихъди эверна, ахпа кІевиз гьарайна:

Гьасан-Гьуьсен,
КІарас куьтен!
Акьал жуван
Сивин тІеквен...

Гьасан-Гьуьсен катна. Руш кацни галаз вичин чкадал хтана. Зун абурун патав фена.

– Я руш, ви тIвар вуж я?

– Ши-ши-шигьидат, – лагьана ада хъел кваз. – Вирида гьакI лугьузва.

– Къайгъу туш, вун пашман жемир, абуруз вахъай кичIезва.

– Ваъ, халу, абуру зи кац гатазва.

– Ваз икьван иер манияр ни чирна?

– Чи варцеллай бадеди.

– Куь бадедиз гзаф манияр чидани?

– Эхь, адаз урус маниярни чида гьа.

– Де лагь кван сад.

Сагьидата гьилер далудал кьуна, кьил хкажна, вич-вич тIарамна ва эхирни башламишна:

Таку-таку нишна
Малу гавари-и-шна,
Салдатушка, ча-а-ашки,
Кабабчидин башки...

Зак хъуьруьн акатна.

– Вун а гафарин гъавурда акьазвани?

– Исятда ваъ, бадеди школадиз фейила чир жеда лугьузва.

Патав гвай шуьшедин айвандикай сес акъатна:

– Хуьрек рекъизва, я Сагьида-а-а-ат! Вун гьинава?

– Зун инал ала, ина-а-ал! Исятда хквезва-а! Гьарайми-ир!

Сагьидата вичин хъуьрезвай чин захъ элкъуьрна, ахпа ам кIвалихъ рекье гьатна.

Кацини адан гуьгъуьниз чукурна.

Кьуьлзава зи Балади

Алирза Саидов

Кьуьлзава зи балади,
Селима,
Чида адаз кьуьлуьнин
Илимар.
Чил элкъуьриз кІвачерив,
Цав элкъуьриз гьилерив
Шад ийизва межлисдин
Итимар.
Кьуьлзава зи балди,
Зирек я.
Халис рикІер ачухдай
Куьлег я.
Рушарикай регъуьвал
АватІани, гъуьргъуьвал
Ийиз тазвач бедендив, –
Эркек я.
Кьуьлзава зи балади
Галатдач,
Ирид гуьзел хкудда, –
Алатдач.
Дамахзава бубади,
Я лугьуз хва зурбади.
Ам патал зун абурдай
Аватдач.
Аялди кьуьл ийизва,
Хъсан я.
Чил элкъуьриз кІвачерив,
Цав элкъуьриз гьилерив,
Балади эл шадзава, –
Инсан я.

Нариман Ибрагьимов

Къуватлуди

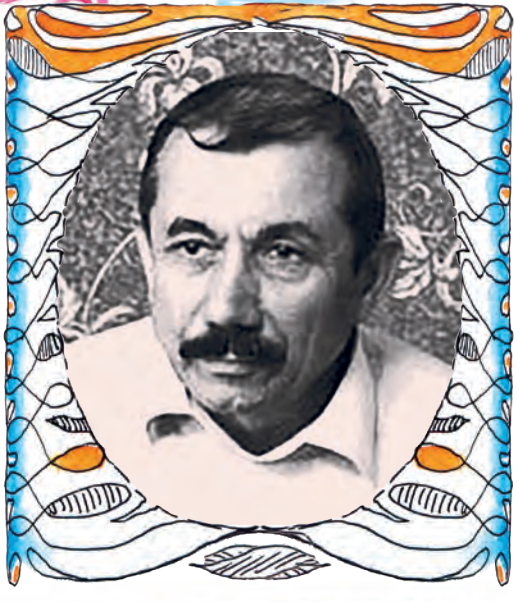

– Дах, зун чи цлан газетдиз акъатнава, – муштулугъ гана тади кваз мектебдай хтай гадади.

– Куьн патахъай?

– Къуватлуди я лугьуз, – макъаладиз гьахьтин кьилни ганва.

– Низ чида, – кьил галтадна бубади, – заз ви къуват гьич санални акурди туш.

– Захъ галаз санал кIелзавайбуруз акуна, – тадиз жаваб гана хци. – Абуру вирида зун виликди чIугвазва... Амма чIугваз жезвач... Са завай текдиз вири класс кьулухъди чIугваз жезва.

– И вавай?!

– Эхь, завай. Завай лагьайла, зи къиметривай ман, – жаваб гана хци ва гьасятда вичин кьам чухвана.

Пичче

Аялрин къатIунар

***

– Мурад, ичIи фу немир, истяда хапIа гьазур жеда.

– Зун дустари вилив хуьзва, диде, ви хапIа геж хьун зи тахсир туш.

– Ви тахсир я ни лугьузва, хва? Гьар юкъуз къвез, вахт къакъудиз зи зегьле тухузвайди къунши паб я.

– Диде, за фена ада тухвай кьван зегьлеяр вири хкидани?

– Ваъ, я хва. Абур хкиз жедай затIар туш.

– Хкиз тежедай затIар ада тухун гьикI авуна?

***

– Мурад, зи вилериз аквазвач, рапунихъ гъал акала, хтул.

– Ам зегьмет алай кIвалах я, баде, гьар зегьметдихъ къиметни хьана кIанда.

– Ваз а савдаяр ни чирна, хтул?

– Вуна, чан баде, бес кIвачяй акъудай цаз гана пуд фу къачур нуькI халадин хкет акъагъайди вун туширни?

– АкI ятIа вакай нуькI хала хьанва ман?

– Вахтар гьахьтинбур я баде, нуькI хала тахьайбур авамар яз кьазва.

***

– Мурад, къафунар фу галаз неъ, чан хва, тахьайтIа вун чIехи жедач.

– А фад-фад чIехи хьунини заз зиянар гузва, чан диде.

– Абур гьихьтин зиянар я?

– КIвачер фад-фад чIехи жезва, диде.

– Ваз вуч чида?

– Фейи гьафтеда къачур чекмейрин пуд югъни хьанач, патар хкатна.

– Вун гьавиляй иски батIришар алаз къекъвезвани?

– Бес за вучрай, «чекмеяр гъвечIи хьуй, вун зурба» лагьай ви агь галукьнава захъ, чан диде, зи тахсир ина авач.

***

– Къарагъ, Мурад, мектебдиз геж жезва.

– Зун къе мектебдиз фидач, диде.

– Вучиз фидач вун?

– Зи шалвардай тIекв акъатнава.

– Накь алукIай цIийи шалвардай тIекв гьикI акъатрай?

– Ам фена ШабатIавай хабар яхъ, зун доскадихъ фена тарс ахъайна хкведалди ада зи суьредал кендирагъ алкIурна. Ам алудиз алахъай чкадай тIекв ахъатна. Имни заз дустуни гайи хийир.

***

– Мурад, югъ няни хьанва, алад фена дана гваз хъша.

– Зи кIвачер тIазва, диде, зун кьуьзуь хьанва.

– Ваз кьуьзуьвал вуч ятIа гьинай чида?

– ГьикI гьинай? Экуьнилай няналди хъуьтуьл кавалдал ракъи-

ник ацукьнавай бадедин кІвачер тІа хьайила, данадихъ галтугзавай, туп къугъвазвай зи кІвачер тІа жедачни? Бадеди лагьайвал, «Аллагьдин кьадарар я абур».

***

– Диде, диде, чи данадиз сарар чуьхуьдай щетка къачу.

– Данадин щетка куьз я, я бала?

– Чарасуз я, диде, накь данади чекмеяр михьдай щетка жакъвазвай, адак хаталу азар акатун мумкин я.

***

– Диде, чи Мурад инсафсуз яз чІехи жезва.

– Ада вучна, зи руш?

– Мичек шупІна кьена.

– Ам инсафсузвал жезвани, мичекри чун кІасзава эхир.

– Бес, я диде, лифтдини кІвалах тийизвайла и 10 лагьай мертебадиз са гуж-бала хкаж хьайи мичекди япал вичин шуькІуь сесиналди мани лугьузва лугьуз ам яна рекьидани? Лугьудай ман вичин манияр.

***

Ахварай аватай Мурад вилив гъуд гуьцІиз шезва.

– Вуч хьана, я хва?

– Сенфиз зи дуст Цими вацІу тухвана.

– Йифди ксанвайла ваз вуч чида, я ваз а Цими тІвар алай дустни хьайиди туш.

– Кар гьана ава ман, чан диде, эхирни жуваз са цІийи дуст хьана лугьуз шадвалзавай за сенфен йифди ахварай; гьамни вацІу тухвана, я ам вахъ галазни танишиз агакьнач.

***

– Яда, Мурад, куь къунши кьеналда, адаз вуч хьана, фагъирдиз?

– Мичекди кIасна ам, дуст кас.

– Яда, мичекди кIасна лугьуз рекьидани, я кIвал къени хьайиди?

– Зи къунши симин пагьливан тир, дуст кас, ам симинал къугъвадай арада мичекди адаз къаст кьуна, фена пагьливандин вилиз сух хьана.

***

– Мурад, ваз стхаяр авани?

– Авай, гила амач.

– Бес абур гьиниз фена?

– Гила абурукай чи къуншияр хьанва, чун абурун кIвалериз мугьманвилиз физва.

***

– Баде, ваз зоопарк акурди яни?

– Эхь, чан, хтул, Магьачкъаладиз фейила, са шумуд сефер фенай, ана чаз кьефесра авай север, маймунар акунай; чна абуруз адет яз яремиш, къенфетар гудай.

– Чан баде, ша чун зоопарк къугъван. Зун кьефесда авай севрен шараг хьурай, вуна заз къенфетар це.

***

– Я Мурад, диде кIвале авани?

– Эхь, хала, ада хъуьцуьганрин булушкаяр дегишарзава.

***

Ислен югъ тир. Классда гьисаб тарс физвай.

– Накь Саидни Жавид тамам кьуд сятда тIамайрал къугъвана. Абурукай гьар сад шумуд сятда

къугъвана? – хабар кьуна гьамиша шад Сулейман муаллимди аялривай.

Зи хтул Тамума гъил хкажна. Муаллимди адаз жаваб гудай ихтияр гана.

– Саидни Жавид гьар сад кьве сятда къугъвана.

Аялар вири хъуьрена.

Яраб абур вучиз хъуьренатIа?

***

– Летчик хьун патал секинни дурумлу инсан хьана кIанда, – лагьана КIватIи-КIватIаша аялриз.

Гьа и гафар сиве амаз, адаз доскадал эверна.

– За къе тарс чирнавач, – гьа чкадилай жаваб гана КIватIи-КIватIаша. Муаллимди адаз кьвед яна. КIватIи-КIватIаша виридаз ван жедайвал жаваб гана:

– Аквазвани квез? Летчик жез кIан хьун гьикI ятIа? Зун гьич са кIусни секинсуз жезвач.

***

– Багъишламиша, дуст, амма вун зи чкадал ацукьнава?

– Им ви чка тирди вуна квелди тестикьарда?

– Ви шалвардалди дуст, вун зи морожнидал ацукьнава.

***

– Тадиз чи кIвализ ша, духтур, зи бадедиз пис хьанва?

– За меслят гайи зилийрини куьмек ганачни?

– Ваъ, валлагь. Са гужбаладалди са пуд за адав нез туна, мад сакIани рази жезвач.

Абдуселим Исмаилов

Дагъустандин халкьдин писатель

Цми яд гуз салава

КIанзавач къе Цимидиз
Буюрмишна са карни.
Дидедивай жузазва
Гар кутуна пIузаррик:
– Диде, са къуз жедачни
Кализ векьер тагъайтIа?
Вуч жеда кьван данадиз
Са чIавуз нек тагайтIа?
– Эхь, я бала, алад жув
Куьчейра кат-галтуга...
Ахпа фена Цимиди
Дахдив суал вугуда:
– Де лагь гьихьтин сал жеда
Йикъа-йикъа яд гудай?
Де лагь ихьтин салавай
Афнийрихъ вуч дад жеда?
Дахдини хъвер авуна
Хци лагьай гафарал...
Югъ фена икI, йиф хьана –
Цими физвач ахварал.
ЗатIни ганач дидеди
Нянин тIуьнал Цимидиз.
Кализ векьер тагайвал,
Некни цанач бадидиз.
Атанач къе суфрадал
Афнияр дад галачир.
Гишинвиляй лугьудай,
Талагьдай гаф амачир.

Пакамахъ фад къарагъна
Цими яд гуз салава.
Ахпа никIин къерехдай
Векьер гъана кIулаваз.
Гила ичIи рикIелай
Нек хъвайитIа хъсан я.
Чиг ацукьай афнияр
ТIуьртIа жеда бустандай.

Ханбиче Хаметова

Ахпани кьий, пакани

(Гьикая)

Куьчедай дустари уьфтер язава, кьарайсуздиз Мурадаз куьчедиз эверзава. Мектебдай хтанвай Мурадак каш ква, ада туьтуьнай сарар ийиз, вил куьчедиз вегьез фу незва, эхирни кьарай бес тахьана, гъутай фу наз-наз куьчедиз физ гьазур хьанва.

– Мурад, – лугьузва бадеди, – санизни вун фидач, сифте тарсар гьазура, ахпани килигда чун. Няни жедалди са хъуьтIуьн югъ кьван вахт ама.

– Ам, баде, дуьз меслят жезвач, – жаваб гузва Мурада. – Экуьнлай кьулухъ мектебда хьана хтайла ял ягъ тавуна, михьи гьавайрал экъечI тавуна мад тарсарихъ ацукьун авамвал я, баде, ктабрани гьакI кхьенва.

– Зи япай акъудмир, Мурад. Акьван гъавурда авай уях хьайила ви дневникда авайбур вири 4-5-дар вучиз туш? Ял ягъ жуваз, амма къецел вун фидач. Къецел фейитIа, вун мус ва гьикI хкведатIа заз рагъ алай югъ хьиз чида. Садрани кьведра хьанвай крар туш.

– Я чан баде, нянихъ агакь тавуртIа лап экуьнахъни тарсар гьазурдай вахт амукьзава.

– Гьахъни я жеди, чан хтул, амма «къенин кар пакадал вегьемир» лугьуда халкьдин мисалди.

– Я баде, вахтар алатайла, мисаларни куьгьне жезвайди я, абур къуватдай аватзава.

– Ахмакь гафар акъвазра, Мурад, агъзур йисарин тежриба кIватIнавай халкьдин мисалар куьгьне жедай затIар туш.

– Де туштIа, за ваз тестикьарда, баде. Им пуд йис я история гузвай муаллимди чун СтIалдал Сулейман бубадин музейдиз тухуда лугьуз «ахпа-пака» лугьуз гилани тухузма – им сад. Бубади заз велосипед къачуда лугьуз кьве йис я, сакIани къачузвач. Имни ваз кьвед. Вунани, баде, гьар пенсия къачуз мукьва хьайила, заз цIийи туп хиве кьазва, амма, «ахпа», «мад сефер» лугьуз, къачузвач. Дидедин тапаррикай мад зун рахазвач, лезги тарсарин цIийи ктаб къачуда лугьуз цIудра лагьанай, амма зи гъиле къени авайди чкIай афардиз элкъвенвай иски ктаб я. Имни ваз кьуд мисал.

– Я хтул, дидедин вуч тахсир я? А цIийи ктаб алимри гьеле кхьена куьтягьнавач лугьуз?

– АкI ятIа алимрини табна, вахтунда гайи гаф тамамарнач, «ахпа-пака» хьана аялар ктабар авачиз тунва. Имни ваз мад са делил.

– Я, Мурад, вун ЛеветIан хьиз рахаз, на зи кьил элкъуьрмир лугьузва ва ваз. Инал хъша, ацукь, са истикIандавай нек хъухъ, кIампI-кIампI ийиз кьуру фу немир, ахпа чна са фагьум-фикир ийида. Са сятда къугъвазни ихтияр гуда за ваз, артух ваъ.

– Гзаф ширин нек я, баде, мад амачни?

– Къе бес я, пака мектебдиз фидайлани хъваз амукьрай.

– Ингье, мад са делил, чан баде, мад вун пакадикай раханани?

– За вуч чарайда, чан вахар, и аялдин бижвал акутIун. Ма хъухъ мад са истикIан, алат чандилай, чарвадар.

Мурад къугъвана-къугъвана хурт хьана куьчедай хтайла, хзан вири телевизордиз килигзавай. Са тIимил вахтунда килигиз ацукьай Мурад гьа алай чкадал ахварал фена. Ам бубади гъилерал кьуна хутахна, месел къаткурна.

Экуьнахъ фад тарсар гьазура лугьуз бадеди ахварай авудай Мурад, вилер чуькьвез стодихъ ацукьна. КIвализ ганвай кIвалахар са ата-пата кхьена, кIелдай тарсарни агакь тавуна мектебдиз катна. Доскадик акъудай Мурадавай тарс лугьуз хьанач, ам дневникда мад «2» аваз пашмандиз кIвализ рекье гьатна. Рехъди ам хияллу хьанвай, ада фикирзавай: «Баде авам туш, авам зун я, я мисаларни иски жедай затIар туш. Къенин кар пакадал вегьин гьич герек авач».

Гьуьзел бадедиз

Арбен Къурбанов

Дагъустандин халкьдин шаир

Заз тербия гайиди, заз фу гайиди...
Жегьилвални гуьзелвал, наз цIу кайиди,
Дяведин цIу, гьакIни цIу гьахъсуз уьмуьрдин.
Хайи кIвалин куьнуьда, ялгъуз эмирдиз
Ухшар хьана, гьалзава на сефил йикъар,
Ала даим ракIарал ви кьве вил – накъвар...
Зун лагьайтIа, – кьисметдин агъа ва есир, –
Ватандивай бубайрин яргъава. Туш сир:
Алтадзава яд чили зи кьилелай кап;
Чизва заз – им майил туш, я кIевелай таб.
Эхирни зун хвавиле кьабулда ада –
Гьайиф хьи, ви зегьметар батIулда бада...
КIанзава заз садра кьван хьана уьзуьагъ,
Хтана ви юрдуниз, чан зи кьуьзуь рагъ.
Жезвач завай мензилрин кукIвариз хашлав,
ЭкечIдайвал тагъдик ви йикъарин чIулав,
Куьз лагьайтIа, хьайила кIваливай яргъа,
Анжах кьисмет жеда чи зили ва агъа...
Каинатдин бушлухра – гургьагур заман! –
Тек са вун я зи ватан, сур, абур, иман.

ЧIуру жутар

Абдуселим Исмаилов

Дагъустандин халкьдин писатель

Шумуд югъ тир Цимиди, кьве кIвач са чапатIда туна, тIалабиз:

– Заз гьинай кIандатIани бегьлеяр къачу. Заз боксер жез кIанзава.

Хъилерни авуна Цимиди, минетарсуьнетарни авуна, амма са затIни арадал атанач. Дидеди гьинай гъидай адаз боксердин бегьлеяр? Абур адан вилеризни гьич такур затIар тир. Я адаз мажал авайни боксердин бегьлейрихъ къекъведай? Ам абурухъ гьина къекъуьрай? Хуьре авай туьквенчидивай боксердин бегьлейрикай хабар кьурла, ада гьич садрани тавур хьтин хъвер авуна. Дидедизни гьич садрани тахьайвал регъуь хьана.

Эхирни вичивай хцин тIалабун кьилиз акъудиз тежедайди субут хьана, ада Цимидин чIехи бубадиз агьвалатдикай ихтилатна.

– ГьакI я? – лагьана адани. – Фена кIанда жагъуриз.

Амма ам гьиниз фидай? Ам чпин хуьряй къунши хуьруьзни техфена шумуд йисар тир. Адавай асадин куьмек галачиз кавал галчукна кимел фена хквез жезмачир.

– Ва-ъ, жагъурна кIанда жуван хтулдиз кIанзавай шейэр, – хълагьна ада. – Гьинай жагъурайтIани, жагъурна кIанда.Вучар тир абур? Буксурдин бегьлеяр? ГьакI тушни?

КIвализ хтай дидеди хциз муштулух гана:

– Алад, – лагьана ада Цимидиз, – бубади жагъурда лагьана ваз буксурдин бегьлеяр.

ГьикI фирай бубадин патав? Яраб гьихьтин зарафатар ада Цимидикай ийидатIа? ЯтIани, дидеди гайи муштулухди ам бубадин патав тухвана.

– Инал ша кван, бубадин патав, – лагьана инлай-анлай тIурар алай аса хкажна айвандин кьиле ацукьнавай бубади.

– Вуч хьана? – чилиз килигиз мурмурна Цимиди.

– Вуч хьана, ваъ, зун атанва, буба, лагь, – кIусни зарафат квачиз лагьай гафарилай гуьгъуьниз вилер хци авуна бубади.

Цими патав агатна.

– Вуна, ингье исятда хьиз, чинал хирер алаз хкведач лагьана, хиве кьазвани? – асадин кьил айвандин чиле эцяна бубади. – Агь?

– Эхь, буба, – кьил чиле гьат хъувуна Цимидин.

– Бегьлеяр алайла, тIар жедач, заз чиз, – Цимидин чин акун патал кьил агъузна бубади. – Абур вири гадайриз къачуртIа, хъсан я, тахьайтIа, ваз бегьлеяр жеда, абуруз – ваъ, абуру ягъайла, ваз тIар жеда, вуна ягъайла, абуруз – ваъ. Абуру, чан буксур, чпин гъутаривди ви чинал гьамиша хирер ийида.

Цимиди регъуьвиляй яр акъатай вичин чинилай капаш алтадна. Капашди са шумуд чкадал хирер алайди гьиссна.

– Чна икI ийин, чан хва, – чурудилай гъил чIугуна бубади. Адаз вичин хтул и зиллетдикай хкудиз кIанзавай. – Вун акьван яру-цIару жез акъвазмир. Итимрал хирер жедай адетар я. Регъуьвилер тур жуван. Ша чна икI ийин: вун чантани къачуна чIуру хутар гъиз алад. Са туьрши шейинихъ вил гала зи. РикIи фу тухузмач. Вун хутар гваз хкведалди, за буксурдин бегьлеярни жагъурда. Са ваз ваъ, амай гадайризни. Къуй абурни вун хьтин буксурар хьурай.

Шад хьана Цимидаз. КIвач япувай физ хтана ам кIвализ. Ада тади кваз чантада авай ктаб-дафтар акъудна, гурарин кIаняй резиндин чекмеяр алукIна. Чукурна ада чIуру хутарин гуьгъуьниз.

Бубади кьил галтадзава айвандилай, хъуьрезва ам вичин хтулдин зиреквилел.

– Вуна бахчадай чIуру хутар гъайитIа, за ваз буксурдин бегьлеярни жагъурда, – лагьана ада гададин гуьгъуьниз. – Эхь, гьакI я.

Цими рекьера гьалтай гьич са касдини диндирмишнач. Резиндин чекмейрихъ гьа чеб кьван кьарар галкIиз, агакьна ам бахчадиз. Анжах гила адан кьили ван авуна. Гьинва чIуру хутар? Им бахчада хутар жедай вахт яни? Жив цIраз анжах гила башламишнава. Ингье и хутун таран кIаникай хикиснавай мулдин цуькверни чина серинвал аваз килигзава.

Цимиди а цуьквер атIани: сад, кьвед, пуд... Са гъвечIи кIунчI хьана.

Кьве капаш сад садав агудна, ада мулдин цуькверин кIунчI вичин нефесдивди чими ийиз эгечIна.

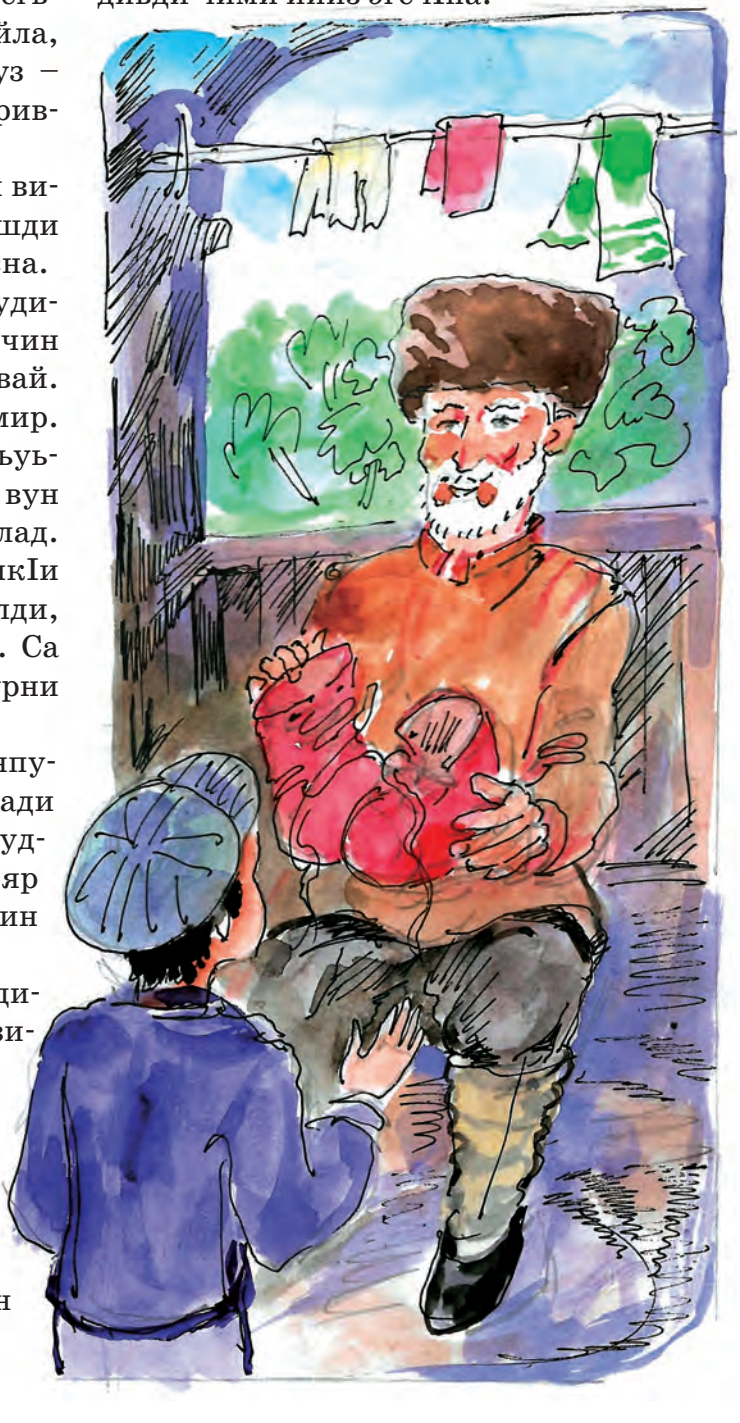

– Хутар гвачиз кIвализ гьикI хъфирай? – фикирзавай Цимиди рехъ тирвалди. – Бубади зун кьасухдай ракъурна. Бахчада хутар авачир чIал чиз. Яраб ада заз бегьлеяр къачудач жал?

Цими капашрин арада авай мулдин цуькверин кIунчIунив рахаз-рахаз кIвализни агакьна.

Буба айвандин кьиле ацукьна амай. Ада Цимидивай гьич са затIни хабар кьунач. Цимидини са гафни лагьанач. Мулдин цуьквер гила акъатиз башламишнава эхир. ЧIуру хутар жедалди садра гьинва-а!

Гьа икI бегьлейрикай я Цими вич, я буба рахун хъувунач. Гьа са вахтунда тарари цуьквер авуна, там-тар къацу хьана, гатфар, ахпа гад чпин ихтиярда гьатна.

– ЧIуру хутар агакьрай садра, аквада заз боксердин бегьлеяр жедачIа, – инанмиш тир Цими.

Къацу къашар хьиз тарарал пайда хьайи чIуру хутар ири хьана. Цимидин секинвал квахьна. Ам кар авазни, авачизни бубадин патав къвез, адаз вич къалуриз, ярагь-бурагьра гьатна. Эхирни са юкъуз бубади адавай тIалабна.

– Чан бала Цими, агъа пIирен таран хутар кал жедай йикъар я ибур, гъваш ман бубадиз са жибинда авайбур.

Цимидик лувар акатна. Гьинай фена, гьинай хтана, адан рикIел аламукьнач, ам жибинар пIирен таран кал хутарай ацIурна бубадин айвандик ахкъатна. Вуч аквазва Цимидиз – бубадин яхун ва назик гъилерал турпуц бегьлеяр ала. Боксердин бегьлеяр! Цими цавув агакьна. Адаз вуч лугьудатIа, гьикI ийидатIа чизвач. Бубади ам къутармишна:

– Жуван дустариз виридаз лагь. Фена атIа Тажидинан туьквендай чпизни буксурдин бегьлеяр къачурай. Заз зи хтулдин чинал хирер хьана мад такурай.

Майрудин Бабаханов

Дагъустандин халкьдин шаир

Галатнавай, чун женгинай хуьквезвай,
Кьулухъ тазвай таниш тушир гуьнеяр.
Дустунин кІвач чекмеди пис чуькьвезай,
Амма завни вугузвачир гьебеяр.

Ракъиниз чун гуя чраз кІанзавай,
Гъуьлягъди хьиз, вилер незвай гьекьеди.
Хиросимдин зенгинилай ванзавай
Зи дустунин далудаллай бекьеди.

Са виш кам тир чун рекьел физ амайди.
– Тади ая, – комбатдин сес галукьнай,
Куьн ван ятІа чир хьаначир атайди,
Дуст алайвал метІер ягъна ацукьнай.

Къарагъариз, гъил вегьейла далудал,
Заз тупІарай иви физваз акунай.
Мукъаятдиз эцигна ам кашудал,
Чна тадиз къванцин къвалахъ чІугунай.

– Операци! Маса затІни куьмек туш!
Рекьел фена эвер ганай патрулдиз.
Мад рахунар, мад минетар герек туш,
Танкуналлаз тухванай дуст Къабулдиз.

Йиф хьанай зи госпиталдин варарихъ,
Экуьнихъай къене патаз эвернай.
Са халуди, гъил кяна зи чІарарик,
– Аялар я, аялар я, – эзбернай.

– Кьейиди ви вуж тир? – суал гайила,
Зун гьасятда, хам балкІан хьиз, кхуннай.
Ахпа мейит авай кІвализ тухвайла,
За дустунин дар чекмеяр хтІуннай...

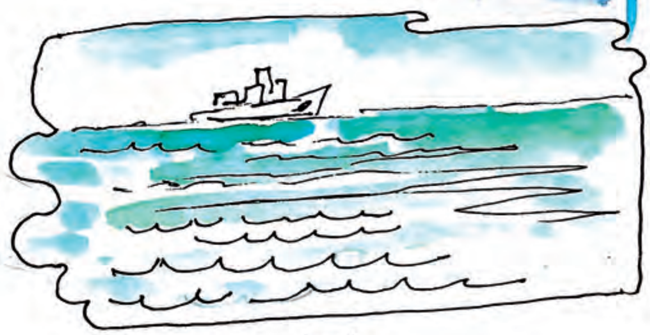

***

Хъван тийидай яд жедач,
Я ам тух, я пад жедач,
ЭкIяй хьанвай екеди,
Руфун гатаз лепеди?

***

Кьилди язни етим туш,
Чуру квазни итим туш,
Карч яргъи, тум куьруьди,
Кьиле жеда суьруьдин?

***

КьветIелар туш, шалар туш,
Карушар туш, гъалар туш,
Яру-цIару тангар туш,
Цавун чIул я – я…ш!

***

КIвале герек текъвер гуьзгуь,
Рагъ акурла ишер гуьзгуь.
ХъуьтIуьн къайи либас я,
ВацIал, вирел атIлас я.

***

Гила артух амач виле,
Терездин вах – кIарас к…е.

Дуьнар

***

КIир къалуриз хъуьрезва
КьепIинавай Пери руш.
РикI алай руш гъуьлезрал,
ТIвар хканвай сейли руш.
КьепIин тарцел гъил ала,
Вал хзандин вил ала.

***

Рахадайла верг жеда,
Къуршахра Мус хъикьиф я.
Кьинер кьурла мерд жеда,
Тарсара Мус са кьиф я.
Зурзада Мус – «кIубанди»
Руьгь аватна дабандиз.

***

Са гьафтени алатнач,
БатIришри тIиш ахъайна.
Шагьпаз руьгьдай аватнач,
Тухузва вич агъайна.
Чемпион я мягьледин,
Къал къачунва киседи.
Дахди гьунар саймишна –
ЦIийи кедар багъишна.

***

Сес къалурдиз шеда хва,
Вакай Тарлан жеда, хва.
Шаир жеда, Эмин хьиз,
Машгьур ашукь Ширин хьиз.
Ачуха туьд, кекягъа.

***

Шаирди куь къилихар,
Тарифарни синихар
Къалурзава сенят яз,
Хийир-дуьа ният яз,
Хьун кIанзава куьн дуьзбур,
ЧIехи хьухь, чи азизбур!

КIватIи-КIватIаш

***

Эхиримжи йикъара бадедиз акуна: хтулди хуьрек тIимил незва. «Им гьина авачтIани ширинлухрин кар я», – фикирна ада ва шекер, къенфетар кIевирна. Анжах кIевирна лагьана вучда? Куьлег алай чка КIватIи-КIватIашаз чир хьанвай. Тадиз са гъапа авай къенфетар къачуна, адаз куьчедиз катиз кIан хьана. Гьа и арада кьурук квай баде гурарай винелди хкаж жезвай. Вучда? Шалвардик жибинарни квачирди. Бирдан адан вилер хкунихъ галай вичин бармакда акьуна. Гьасятда бармак хкунихъай галудна, къенфетар адан кIане туна, ада бармак кьилел алукIна. И югъни кузвай рагъ авай гатун югъ тир.

– Ву-у, я чан бала, – мягьтел хьана ам акур баде, – ихьтин юкъуз бармак алукIиз ваз чими тушни?

– Чими ятIани, чан баде, руфуниз регьят жеда, – жаваб гана КIватIи-КIватIаша ва баде хиялрик кумаз, ада куьчедиз чамарна.

Артухан седеф

Туп-лаш къугъвазвай майдандилай КІватІи-КІватІаш звериз-звериз кІвализ хтана. Са гъиливди ада вичин шалвардин фертер кьунвай. Ина къекъвена ам, ана къекъвена ам, санайни седеф жагъанач. Садни акуна адаз чІехи стхадин цІийи пенжек. Тамам са декьикьада ам хияллу яз пенжекдиз килигиз амукьна. Бирдан адан кьилиз фикир гьахьна: «Гьина авачтІани, ягъалмиш хьана цванвайди я». Адаз, мукІратІ къачуна, ам алудиз кІан хьайи береда бадедиз аквада.

– Я чан хтул, бес цІийи пенжекдилай седефар атІудани, – хабар кьуна бадеди.

– Им артухан седеф я, чан баде, – жаваб гана КІвватІи-КІватІаша, тІуб пенжекдин хилел туькІуьрна. – Килигни... идаз гьалкъани авач.

***

– Я баде, чи гурцІул дили хьанва жал? – хабар кьуна КІватІи-КІватІаша.

– ГьикІ?! – мягьтел хьана баде.

– Къе экуьнлай са ламрахъ галтугзава.

– Ламрахъ? – гена мягьтел хьана баде. – Буржалини дагъда ава, чан бала. Ам нин лам хьурай?!

И гафар лугьуз-лугьуз баде дакІардиз мукьва хьана. Анжах адаз акур затІ хьанач. ГурцІул лагьайтІа, кІуф чиле тупа, лепІ-лепІ къачуна элуькьзавай.

– Гьинава а лам, я чан хтул, – хабар кьуна ада, вилер гьеле дакІардал аламаз.

– Гьаятда, чан баде. КIандатIа, шани. За къалурда ваз.

Абур гьаятдиз эвичIна.

– АтIангье, килигни, чан баде, килигни, – КIватIи-КIватIаша, бадедиз аквазвачиртIани, тIуб гурцIулдин вилик инихъ-анихъ катзавай пепедал туькIуьрна.

***

Пуд югъни пуд йиф хьана диде-буба КIватIи-КIватIашахъ къекъвез. Эхирни адан суракь къунши хуьряй халадин кIваляй акъатна.

– Яда, вун ина вучиз авайди я? – хабар кьуна адавай са хуьруьнвиди.

– Зун къазанмишиз атанвайди я, – атIай жаваб гана КIватIи-КIватIаша.

– ГьикI? Вун ни кIвалахдал кьалбулнава?

– Зун за, – мад атIай жаваб гана КIватIи-КIватIаша. – Хъфейла, чи дахдиз лагь хьи, эгер вичи заз вилисебет къачун тавуртIа, вичиз вичин рикI алай хва ахквадач.

– Яда, ина акъвазналди вавай вилисебет къачуз алакьдани?

– Эхь, – лагьана КIватIи-КIватIаша. – Эгер ваз зун чи дахдиз гьикьван кIан ятIа чизвайтIа, вуна адав вилисебет ваъ, юргъа балкIан къачуз тадай.

КIватIи-КIватIаш

КIватIи-КIватIаша бадедивай хабар кьуна:

– Я баде, накь йифиз чи кIвалер вучиз юзанайтIа?

– Я чан хва, бес чилер зурзайла, кIвалер юзадачни?

– А чилер вучиз зурзанай?

– Низ чида, чан хтул. А гуж хьайидак квал акатна жеди.

– Ник, я баде? Чилерик лугьузвани вуна?

– Ваъ, я чан хва. Чилер, лугьунрай, са чIулав бугъадин кIулал ала.

Зульфикъар Къафланов

Гуьрчегвал

ХъуьтIуьн цикIиз
Къаних я зун гатфарихъ,
Саврухривай
Рекьиз хьанач къанихвал.
Илгьам гана
Лейсанди – мерд марфади,
Яргъируша
Алудна зи дарихвал.

Гатфари заз
Ракъинин наз багъишна,
ПIинияр хьиз
Дигмиш ийиз умудар.
Цавари заз
Уьмуьрдин лаз багъишна,
Руьгь кьефесдай
Уьтмиш ийиз ламу, дар.

Цуькверал зи
Кьве пIуз ала, кьве чIиж хьиз,
АтIудач цуьк –
Вучиз чIурда гуьрчегвал!
Хъвана за чиг
Ухшар авай гимишдиз,
ТIебиатди
Къуй гьиссрай зи гереквал.

Сергьятдал

Зун Ватандин сергьятдал къе алазва,
Хайи хуьруьн хуьзва ина жигъирар.
Шалбуз дагъни фикирдай захъ галазва,
КIубан ийиз дарих чIавуз гуьгьуьлар.

Йиф-хъуьтIуьнди. Кьунва чилер муркIади,
Мекьи туш заз алатIани постунал.
Ажуз жемир лагьанай заз бубади,
КIевидини хьухь лагьанай къастунал.

Неман вацIун лепеяр зав рахазва,
Хиялзава хуьруькайни кIваликай.
Адан гужлу лепейрай заз аквазва,
Дидедин рикI фикирзавай хцикай.

ВацIу кьазва залан парар далудал,
Артухариз чилин винел бегьерар.
За автомат чIугвазва къе хурудал,
Ислягьвилихъ фин паталди сегьерар.

Къекъвезва зун къе Ватандин тамара,
Гьар къавахдив кIанидав хьиз эгечIиз.
Рагъ хьун патал хайи чилин цавара,
Гьазур я зун къванцяйни квез экъечIиз.

1975-й. Гродно шегьер

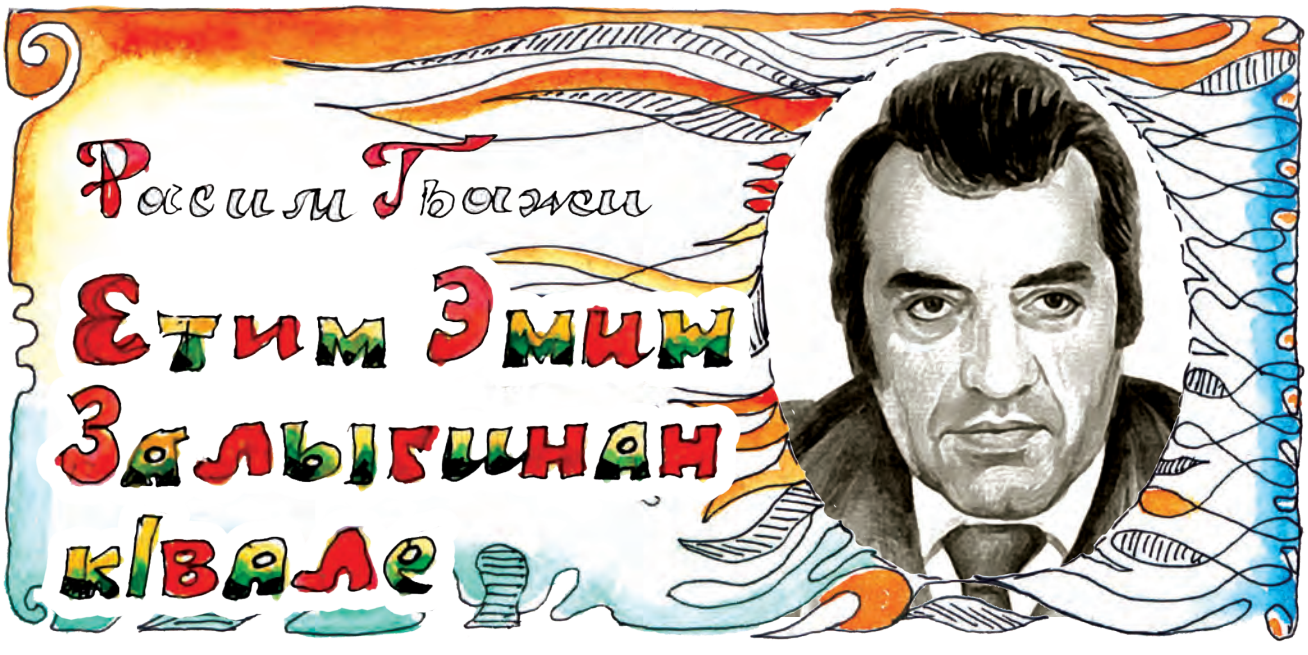
Расим Гьажи
Етим Эмин Залыгинан кIвале

Литературный институтда кIелзавай йисара, йикъарикай са юкъуз зун Сергей Залыгинан кIвализ рекье гьатна. Са гьафтедилай семинар жезвай ва гьа семинардал зи гьикаяйрикай рахана кIанзавай. Гьикаяяр лагьайтIа Залыгина кIелнавачир.

Сергей Залыгин Переделкинода кьилдин коттеджда яшамиш жезвай.

Гьа икI агакьна зун Переделкинодив. Жагъурна за Залыгин яшамиш жезвай коттедж. Эл-адетдалди салам гана, гъилер яна, гьикаяярни вугана, элкъвена хквез кIандайла, Сергей Павловича ихтияр ганач.

Ваъ, ваъ, акI жедач, Гаджиев, – лагьана. – Вун зи кIвализ атай сад лагьай лезги я. АкI жедач, са герен ацукьда чун. Любовь Сергеевна, аку ана вуч аватIа...

Ацукьарна зун. За регъуьвилерзава. Муаллим я, машгьур писатель я. Квекай рахада? ГьикI рахада? Гена хъсан хьана, Сергей Павловича хабар кьуна:

– Сулейман Стальский лезги тирни, Гаджиев?

– Тир.

– Адалай вилик шаир авайни квез?

– Лермонтован вахтунин шаир... Кьисметни гьаданди хьтин шаир авай. Етим Эмин...

– Хъсан шаир тирни?

– Халкьдин рикIяй атай шаир тир. Адан шиирар халкьдин манийриз элкъвена.

– Ну, ну! – мягьтел хьана Сергей Павлович. – Вири?

– Пара пай.

Сергей Павловичан уьмуьрдин юлдаш Любовь Сергеевнади са тарелкадавай партахаларни кьве шуьше чехир гъана.

Са арадилай Сергей Павловича мадни хабар кьуна:

– АкI ятIа, Стальскийдилай вилик квез гьадалайни чIехи шаир хьана ман?

– Эхь. Етим Эминав гекъигиз жедай шаир хьанач чаз. Адан биографрин малуматрай, ам фура туна... Ада вич хьайи фурун цларал цIивиндалди шиирар кхьена. Гьа шиирар къе виридаз хуралай чида.

– Ну, ну! Лагь кван сад. Зазни ван хьуй.

– Буюр:

Дуьнья, вакай вуч ийин за,
Вун заз агьузар хьайила?
Къазад гъиле вугана кІаш,
Зи чан кІавузар хьайила?..

И уьмуьр заз хьана авчи,
Зунни са къуьр чуьлда ичІи,
Куьтягь тежер рекье мичІи,
Катир кьван бизар хьайила?..

Сергей Павловича, разивилин лишан яз, кьил юзурна.

– Квез куь культура ава, куь поэзия ава. Квез куь мидаим чешмеяр ава. Етим Эминан поэзиядин хатурдай за са хупІ ийида, вунани хъухъ.

Вич лугьумир, Сергей Павловича гьа и «хупІни» Етим Эминан поэзиядин хатурдай авуна кьван. Ада ички ишлемишзавачир. И карди зун шад авуна.

За мадни са шиир рикІел хкана:

Зун етим я, регьимдикай атІанва:
Зи куьгьне рух ламу чилик ккІанва,
Рехи чІарар шуьткьвей пелел алкІанва,
Гъуцар, ви сир вуч тир зун халкь авунин?

Эмин, ажал къе ваз мугьман атанва,
КІазни-такІанз вил дуьньядхъай атІанва:
Фикирдай кьван кьилин мефтІер кьуранва.
Гъуцар, ви сир вуч тир зун халкь авунин?..

– ЧІехи шаир са цІарцІелайни чир жеда, – лагьана Сергей Павловича. – Ирс давамарзавайбур авани?

– Ава.

– Гьа кар гьамиша рикІел хвена кІанда. Ирс давамарун. Культурадин алакъа кьатІ тавун...

Зи гьикаяйрикай гафни раханач. Чи рахунар Етим Эминакай, адан девирдикай хьана.

Зи лезги чIал

Байрам Салимов

Дагъустандин халкьдин шаир

Мягькем авур зи кIвачерик хайи чил,
Вине авур зи кьил герек береда.
Зун патал зи багьа диде хьайи чил,
Хуьзва за ам Шарвилидин жуьреда.

И чилин сес я хайи зи лезги чIал,
Нефес я и чилин къвезвай деринрай,
Гъанвай фадлай лезгивилин абур зал,
Дидедин нек хьиз Ватан заз ширинрай!

Пичче Афардин кIус

Бадеди салай атIана хъчар
Чрана вичиз са уькIуь афар.
Пайна виридаз, амукьна са кIус,
Фикирлу хьана, низ гурай лугьуз.

УькIуь афарди кар кьунвай баде
Гьатна гичин гваз булахдин рекье.
Низ гурай лугьуз и афардин кIус
Муькъвел агакьай къари я ялгъуз:
– Ма, муьгъ!
– Муьгъ тиртIа, зун вацIал жедачир.
– Ма, вацI!
– ВацI тиртIа, зун ракъини цIурурдачир.
– Ма, рагъ!
– Рагъ тиртIа, зун цифери кьадачир.
– Ма, циф!
– Циф тиртIа, зун гару тухудачир.
– Ма, гар!
– Гар тиртIа, зун тама-тара жедачир.
– Ма, там!
– Там тиртIа, зун якIу атIудачир,
– Ма, якIв!
– ЯкIв тиртIа, зун къванце акьадачир.
– Ма, къван!
– Къван тиртIа, зун цла жедачир.
– Ма, цал!
– Цал тиртIа, зун угъриди атIудачир.
– Ма, угъри!
– Угъри тиртIа, зун кицIи кьадачир.
– Ма, кицI!
– Арф, амп, гьарам-шарам.

* * *

Цава амаз тIуьна афар, чилел фенач гъвел,
Гуьгъуьнаваз хтана кицI къаридин гъенел.
Вердиш хьана кIусар къачуз бадедин гъиляй,
Килигзавай кицI бадедиз дустунин виляй.

Квез чидани? Катран йигинвал

Дуьньядин чан алай затIарикай виридалайни чIехи зарбвал адетдин, чаз виридаз таниш катра къалурзава.

Кьакьан дагъдин синелай агъуз лув гайи катра гьейранардай йигинвал къалурда. А йигинвал квелай аслу ятIа чирун патал Германияда са кьадар алимри хейлин вахтунда картарал гуьзчивал тухуз хьана. Тестикь хьайивал, эгер катра рагалай хкадардайла, адан алгъун 30 градус хьайитIа, адан зарбвал са сятда 270 км. жезва. Эгер а алгъун 45 градус хьайитIа, катра са сятда 350 км-дин йигинвал къалурда. Им тIимил яни гзаф яни чир хьун патал квевай гекъигиз жеда. Месела: автобусда, машинда аваз фин вуч ятIа квез виридаз чида. Адетдин автобусди юкьван жуьре 60-70 км-дин зарбвал къалурда. Лап тади квай автомашин са сятда 100-120 км-дин йигинвал гваз фида. Де гила куьне лагь: кард викIегь яни, машинар? Самолетрикайни ракетрикай и сеферда ихтилат физвач.

Виридалайни инсандиз ухшар гьайван

Виридалайни инсандиз ухшар гьайван маймун яз кьазва. Адан кьулан тарни, пакун тІвалар инсандин хьиз туькІуьр хьана.

Инсандин гъилин тупІарикай кар алай тІуб кІанчІал тІуб я. КІанчІал тІуб галачиз инсандивай я яракь, я сенят кьаз жедачир.

Маймунарни гьакІ я. КІанчІал тупІун куьмекдалди абур хилер кьаз тарариз хкаж жезва, емишар кІватІзава.

Са бязи вахтара алимрин арада гзафбуру маймунар сифте арадал атана, ахпа са бязибурукай инсанар хьана лугьудай илимдин хелни кардик хьана. ГьакІ фикирзавайбур гилани кими туш.

Инсанриз ухшар авай маймунар кьуд жуьре ава. Виридалайни чІехи ва кьуватлу маймун горилла я, ахпа орангутанг, ахпа шимпанзе, ахпани гиббон. Гиббондикай инсанриз малуматар тІимил чида, ятІани гьам инсанриз виридалайни мукьва я лугьуда. Гиббон инсан хьиз кьве кІвачел къекъвезва, амай маймунар кьве кІвачелни кьве пацал. Муькуь патахъай гиббон чилел тІимил къекъвезва, чІехи пай вахт ада тарариз хкаж хьана акъудзава. Адан гъилер кІвачерилай кьадарсуз яргъи я. А гъилералди ам хкадар жез хилелай-хилел физва. Чилел лагьайтІа ам таран кІаник авахьнавай тІеамлу пешер, емишар хчІал хъийиз эвичІзава.

Ем недайлани гиббон инсан хьиз далу дуьз кьуна ацукьзава. Ем лагьайтІа адан хуьшреканар, нукІвер ва какаяр я.

Адет яз гиббонриз хъсан, туькІвей хзанар жеда. Диде-буба, аялар гьамиша санал жезва ва хзанни 8-9 кьил жезва. Къалин тамара гиббон 30 йис кьван яшамиш хьун мумкин я. Им маймун патал хъсан яш яз гьисабзава.

Имуча-
муча?

***

Гагь ранг я, гагь никIин мешреб,
Туьк алай къуш (туш гьа уьрдег).
ХьайитIа пуд гьарфунихъ – а,
Ам бедбахтвал жеда, бела.

***

Багъда адаз чка жеда,
Гъилера чин югва жеда,
Фараш хьана кьада там,
КIани касдин тIвар я ам.

***

Къене жеда какадин,
Вирени вич аквади.
РикI алай ранг экуьнин,
Булушка я ракъинин.

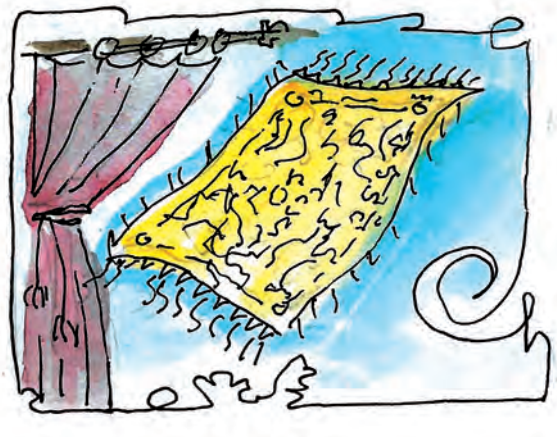

***

Къаткида чи кIвачерик,
Недач, чалдач верчери.
Дамах я ам пенжеррин,
ГьакIни гуьзел бикейрин.

***

Таразни ава, дагъдизни,
Ам вичел алайла дахдизни.

***

ТIурфандизни ци винел кьадайди,
Верчер гзаф хьайила хадайди.

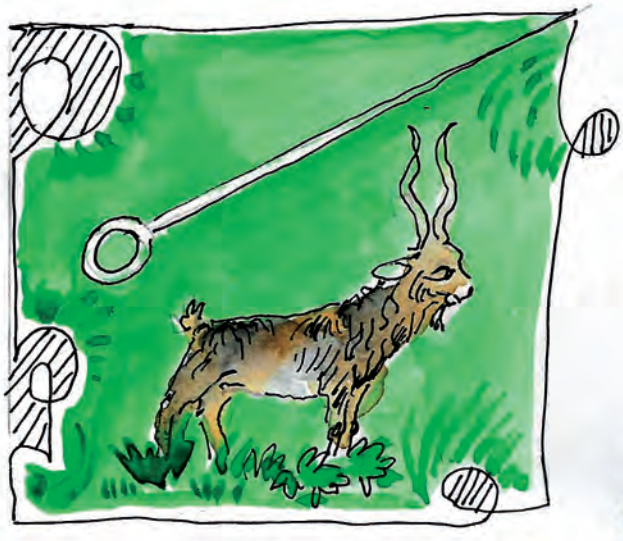

***

Халичадал кьуьлерда,
Салан мешреб, иерди,
Бустандани аквада,
Чун ам гьалчиз къугъвада.

***

Алчуд жеда куьрпедал,
Гагь тум жеда яракьдин.
Санал кIватIида куьлегар,
Тахьуй лугьуз суракьда.

***

Ам суьруьдин кьиле жеда,
Чи бадедин гъиле жеда.

***

Балугъчидин алат я,
Жанавурдин сивева.
«КIвачин къапар» кьетIенбур,
Кьар авайла бегьембур.

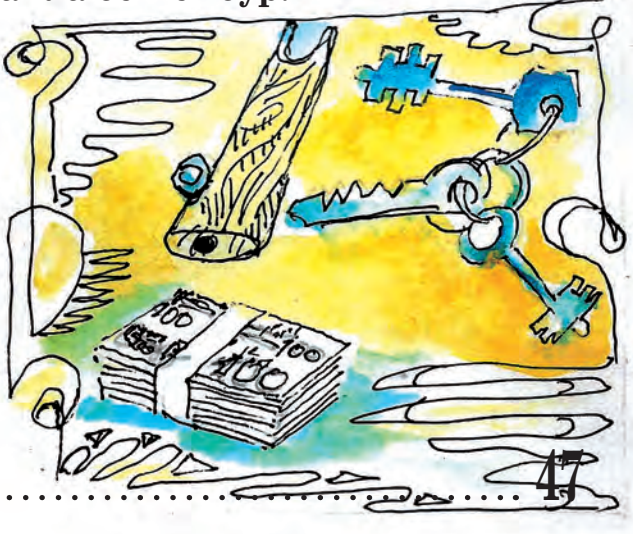

Гьуьрметлу Дагъустандин балаяр!

Куь къунши республика тир Чечнядин вири балайрин патай ялавлу саламар кьабула. Чи республикада акъатзавай литературно-художетвенный «Нана» («Диде») тІвар алай коллективди квез и алай йисуз жезвай куь рикІ алай «Кард» журналдин 40 йис тамам жезвай юбилей мубаракзава. «Кард» журналдинни «Нана» журналдин мурад-метлеб гьа сад я – куьн, яни акьалтзавай несил чи халкьари виш йисаралди тежриба кІватІна арадал гъанвай чешнелу адетрал амална тербияламишун; квекай сагъ беден авай, уьтквем руьгь авай кьегьалар хьун. Гзаф рекьер аруш хьанвай чилел къекъведайла, жуван сифте жигъир, сифте рехъ, сифте мани рикІелай алуд тийидай ватанпересар хьун.

Куьн патал алахъна, зегьмет чІугуна гуьрчег, маналу журналар акъудзавай Дагъустандин къелем гъиле авайбуруз галатун тийижир бажарагъ хьурай! Лув це, азиз картар! Куьн гьамиша цавун аршда хьурай!

«Нана» («Диде») журналдин коллектив

Гьурметлу "Кармар"!

Чун куь вири миллетар са хзан хьиз яшамиш жезвай дагъларин макандал гьейран, вири чIаларал хважамжамдин рангаралди яратмишзавай литературадал мягьтел я. Амма виридалайни кьетIен майилар чаз «Кард» журнал патал ава. 9 чIалал акъатзавай и гуьзел журналдин 40 йис хьун чун патални еке шадвал я. 40 йис – им чагъиндив агакьнава лагьай чIал я, экуь къастар кьилиз акъуддай, цIийи-цIийи мурадар кьадай, абурукай гьакъикъат ийидай яш я.

Квез куь рикI алай журналдин юбилей мубаракрай! Куьн бахтлу хьана, мурадрихъ агакьна кIанзавай Калмыкиядин писателар.

Калмыкиядин писателрин
Союздин правлениедин председатель

2021-йис патал «Кард» журнал подписка ая, азизбур!

Соколёнок

ISSN№0206-7978

Кард

4–5/2020

июль – октябрь

Иллюстрированный детский журнал.
Издается один раз в два месяца.

Учредитель:
Министерство информатизации, связи и массовых коммуникаций Республики Дагестан.

Регистрационный номер
серия ПИ №ТУ05-00413 от 22.04.2019 г.
выдан управлением Роскомнадзора по Республике Дагестан.

Издается с января 1980 г.

Руководитель – главный редактор
М.М. Ахмедов

Редколлегия:
Х. Хаметова (редактор)
А. Кардаш
А. Исмаилов (зам. гл. редактора)
З. Кафланов
К. Акимов
Т. Зургалова (ответ. секретарь)

Художественный редактор З. Даганов
Технический редактор Т. Лузина
Художник номера М. Муталибов
Художник обложки М. Муталибов

Формат 60x84 1/8.
Бумага офсетная.
Уч. изд. л. 6,02.
Уч. печ. лист 5,58.

Выход в свет 07.10.2020 г.
Тираж 471 экз.
Заказ № 756.

Типография:
ООО «Издательство «Феникс-пресс».
Адрес типографии:
367018, РД, г. Махачкала, ул. Петра I, 61.

Редакция и издатель:
Государственное бюджетное учреждение Республики Дагестан «Редакция республиканских литературных журналов «Соколёнок» и «Литературный Дагестан».
Адрес редакции и издателя:
367000, РД, г. Махачкала, ул. Даниялова, 55.

Электронный адрес редакции:
litdag@mail.ru

Лезгинский язык

Индекс: на год - 63338,
на полугодие - 73906.

Цена свободная